

mu) i iste novine to napisаше na prvoj strani, dakle važna vijest, ali opet *rižina arpa*.

Kao potrošač slegnuo sam ramenima, što je, tu je, što ja tu mogu, ali kao lingvist nisam više ostao miran. Kad se dosad nezabilježen naziv u novinama ponavlja, i to još na 1. strani, a nerazumljiv je i iz konteksta neodgonetljiv, treba nešto učiniti. Da ne poseže sto tisuća ljudi za rječnicima, učinit ću ja. Ali u rječniku dviju Matica arpe ne nađoh. Bit će da je tuđica. I zaista! Zabilježio ju je svestrani Klaić u svom Rječniku stranih riječi, ali samo u značenju „ječam“: „arpa tur. (arpa) ječam“. Pomislih: dakle to je rižin ječam, neki križanac riže i ječma. Ali kako za tu biljku nisam čuo, posegnuh za Općom enciklopedijom JLZ, ona često ne daje samo korisne stručne nego i jezične obavijesti. Otvorim je i pod natuknicom RIŽA nađem među ostalim ovo: „Nakon vršidbe, otprema se na tržište neoljuštena (obično pod engleskim nazivom *rough or paddy rice*). Ljušti se u ljuštionicama zemalja potrošnje ...” E tu smo! Rižina arpa znači dakle neoljuštena riža. Samo me malo zbunjuje onako dugačak engleski naziv. Znam, *rough* znači *grub, surov, or -- ili, rice – riža*, ali što znači *paddy*? Otvorim Filipovićeve Englesko – hrvatski rječnik i pod *paddy* nađoh: „neoljuštena riža; rižište (rižino polje)”, a onda pod *rough* nađoh *rough rice – neoljuštena riža*.

Sad smo dakle sigurni što je to rižina arpa i kako se to hrvatski kaže. Svakom jasno bez posebnoga tumačenja i bez mukotrpnoga zagledanja i rječnika i enciklopedije.

Budući da sam istoga dana, 8. listopada 1983. kupio i Večernji list, a on tu vijest nije donio ni na 1. strani niti je arpu stavio u podnaslov, nisam je ni zapazio pa idem potražiti da vidim kako tu piše. Nađoh da je cijena sirove riže 39,95 dinara. Dakle, ista stvar, a Večernjakovi se novinari i lektori potrudile da je nazovu nešto razumljivije, ali opet ne baš precizno. *Sirovoj riži* nije oprečnica *oljuštena riža*, nego *kuhana riža*, a kako sirove riže ima više vrsta, *neoljuštena i oljuštena*, a oljuštena opet može biti *nepolirana i polirana (glazirana)*, to treba za rižinu arpu upotrebljavati naziv *neoljuštena riža*. Ako novinari i dalje budu upotrebljavali naziv *rižina arpa*, ne vjerujem da će njihovi čitatelji mukotrпно tražiti značenje po rječnicima, nego će jednostavnije odmahnuti rukom. S nazivom *neoljuštena riža* imamo lijep i svakom razumljiv terminološki niz: *riža – neoljuštena riža – ljuštiti – ljuštionica riže – oljuštena riža (nepolirana i polirana) – sirova riža – kuhana riža*. Cijenu prepuštam ekonomistima.

Stjepan Babić

OSVRTI

AEROBIC, AEROBIK ILI ...

U posljednje se vrijeme raširila nova moda koja nam, kao i mnoge prije nje, dolazi iz Amerike. I kao što se to već obično događa, uz nov pojam preuzeli smo i naziv. I to u engleskom pisanom obliku *aerobic* ili češće, u izgovornom obliku *aerobik*.

U Večernjem listu od 9–10. 7. 1983. (str. 34) u članku „Aerobik je (štetna) moda” za *aerobik* se kaže da su to „vježbe oblikovanja uz pratnju glazbe, vježbe kojima se jačaju mišići struka, bokova i nogu, vježbe koje treba da pridonese mršavljenju i uopće skladnijem izgledu”.

Na stranicama naših novina i časopisa možemo naći reklame za knjigu Jane Fonde

„Moja metoda”¹ : „Svjetski bestseler – knjiga o aerobiku” (Svijet 27. 5. 83. 11.). „knjiga o aerobiku i gimnastici za svaku ženu” (Večernji list 29. 8. 83. 15.). – U članku „Igra u pličaku” (Večernji list 21. 7. 83. 11.) tvrdi se da „Aerobic i u nas postaje sve popularniji”.

Aerobik ili *aerobic* jest dakle imenica muškog roda i deklinira se kao i ostale takve imenice: *aerobik*, *aerobika*, *aerobiku* itd.

Po uzoru na *aerobic* pojavile su se i kovanice *metlorobic* (Vikend 789, 8.7.83.32.) i *aquabic* (Vikend 798, 9.9. 83. 20.).

Problemi se pojavljuju kad se naziv ovih vježbi izgovara. 20. 8. 83. u emisiji Radio–Zagreba i Radio–Beograda „Zeleni megaherc” mogli su se čuti kojekakvi izgovori: n. *aeròbik*, *àero–bìk*, *aerobîk*, g. *aeròbika*, *àero–bika*, *àerobika*, lok. o *aeròbiku*, o *àerobiku*, instr. s *aeròbikom*. (Valja naglasiti da je u emisiji o tim vježbama govoreno sasvim ozbiljno.)

Dodatni problemi nastaju kad od imenice *aerobik/aerobic* treba izvesti pridjev; umjesto pridjeva uglavnom se pojavljuju polusloženice, npr. „Nastup šarmantnih članica aerobic–grupe Ane Žvorc iz Maribora bio je najveća atrakcija motociklijade” (Večernji list 6. 9. 83. 8).

Potrebno je utvrditi jedan oblik riječi za ovaj sve popularniji način rekreacije.

Pogledajmo odakle riječ dolazi: to je internacionalizam grčkog porijekla (*aér+bíos*). Riječ je nastala mnogo prije pojave tih vježbi.

U Općoj enciklopediji JLZ (1,25) imamo:

Aerobi ili *aerobionti* . . . organizmi koji žive u okolini koja sadrži kisik, te potrebnu

energiju namiruju oksidacijom organskih tvari trošeći slobodan kisik. A. su većina biljaka i životinja. I oni organizmi koji sudjeluju u procesu biol. razgradnje koja se zbiva na zraku su aerobi.

Slično nalazimo i u rječniku A. Đ. Kostića (Višejezički medicinski rečnik, Beograd 1976, str. 13):

aërobiosis . . . aerobioza—okolnosti razvitka aerobnih mikroba,

aërobium . . . mikrob kome je za življenje potreban kisik.

U Klaićevu Velikom rječniku stranih riječi uz riječi aerobiont i aerobioza postoji i natuknica

aerobni— kojem je za život potreban kisik.

Pridjevu *aerobni* u engleskom jeziku odgovara pridjev *aerobic* istog značenja. Ni u jednom od pregledanih engleskih rječnika nismo mogli pronaći riječ *aerobic* s novim značenjem.

Pitali smo se kakve veze imaju gimnastičke vježbe s mikroorganizmima i oksidacijom. Odgovor smo pronašli u knjizi Kennetha H. Coopera „Novi aerobik”.

Aerobik je, u nešto drugačijem obliku, osnova službenog programa za poboljšanje fizičkih sposobnosti pripadnika zrakoplovnih snaga SAD. *Aerobik* se definira kao mnoštvo vježbi koje stimuliraju aktivnosti srca i pluća u vremenskom periodu koji je dovoljno dug da bi proizveo korisne promjene u tijelu. Tipične su vježbe trčanje, plivanje, vožnja biciklom itd. Sve te vježbe imaju jednu zajedničku osobinu: zbog svoje napornosti zahtijevaju mnogo kisika. Glavni je cilj programa ovakvog vježbanja povećanje količine kisika koju tijelo može utrošiti u toku određenog vremena, i po tome su vježbe dobile ime.

No time još nije riješeno pitanje zašto oblik *aerobic* ili *aerobik* u hrvatskom.

1. Prev. M. Paliković, izd. Paliković, Zagreb, 1983.

Pregledavajući novije američke telefonske imenike, gdje se nalaze nazivi raznih društava i grupa, utvrdili smo da je *aerobic* i u novom značenju pridjev i da se uglavnom pojavljuje uz imenicu *dance*. Odgovarajuća je imenica u engleskom *aerobics*, u što se možemo uvjeriti pogledamo li naslove knjiga K. H. Coopera² ili pak na primjer naslov članka „Aerobics in Paris” (International Herald Tribune, 29. 7. 83).

Imenica *aerobik* nastala je prenošenjem engleskog pridjeva u naš jezik. No budući da već imamo riječi grčkog porijekla kao što su to npr. *gimnastika*, *atletika*, *estetika*, *matematika*, *dinamika* itd. (koje su u engleskom: *gymnastics*, *athletics*, *aesthetics*, *mathematics*, *dynamics*, a odgovarajući su im pridjevi *gymnastic*, *athletic*, *aesthetic*, *mathematic*, *dynamic*) – sustavnije bi rješenje bila riječ *aeròbika*.*

Imenica *aeròbika* lako se deklinira i od nje se lako tvore pridjevi. Mogući su oblici *aerobicki* (usp. *gimnasticki*) i *aerobicni* (usp. *dinamični*); pridjev *aeròbnī* tvoren je od imenice *aerob*.

Između tih oblika može postojati i značenjska razlika.

2. Kenneth H. Cooper, *Aerobics*; Kenet Kuper, *Aerobik*; prev. Č. Kramanović, M. Zarić. Jugoslovenski savez organizacija za fizičku kulturu, Beograd, 1971. Mildred Cooper, Kenneth H. Cooper, *Aerobics for women*; Mildred Kuper, Kenet Kuper, *Aerobik za žene*. Savremeni program razvoja i održavanja fizičke kondicije; prev. Lj. Mladenović, Savez za fizičku kulturu Jugoslavije, Beograd, 1973. Kenneth Cooper, *The new aerobics*; Dr Kenet Kuper, *Novi aerobik*. Program vežbanja koji je promenio živote miliona Amerikanaca; prev. Lj. Mladenović. Sport indok centar Instituta za fizičku kulturu JZFKMS i Partizan, Beograd, 1974. Kenneth H. Cooper, *The aerobics way*; Kenet Kuper, *Putevima aerobika*; prev. Lj. Mladenović, Partizan, Beograd, 1979.

Aerobni može označavati „ono što se odnosi na sposobnost trošenja kisika”; ta je upotreba već potvrđena u prijevodima knjiga K. H. Coopera, gdje se pojavljuju ove sintagme: *aerobni kapacitet*, *aerobne sposobnosti*, *aerobne vježbe*. Pridjev *aerobički* po sustavu znači „koji se odnosi na aerobiku”, npr. *aerobički klub*, *aerobička grupa*, *aerobički program* itd. (za pridjeve na –skī usp. *konjički klub*, *gimnastička grupa*).

Spomenimo još da se danas i u slovenskom jeziku na radiju, televiziji i u tisku te vježbe nazivaju gotovo uvijek aerobika³, a odgovarajući pridjev jest aerobni⁴.

Milica Mihaljević i Alemko Gluhak

3. Prije se mogla naći i riječ aerobik: 1979. g. ljubljanski je Šolski center za telesno vzgojo izdao knjigu K. H. Coopera *Novi aerobik*. Hitrejši od infarkta. Program vadbe, ki je spremenil življenje milijonov Američanov; prev. S. Prešern.
4. Usp. naziv novijeg izdanja: *Aerobika*. Almanah aerobnih vaj za vitko postavu, zdravje in dobro počutje. ČP Pavliha, Ljubljana, 1983.

* Da umjesto aerobik treba aerobika, rekao je već prije osam godina dr. Ivan Klajn, *Borba* 27. 10. 1975. Uzbuđen zbog prevoditeljske lijenosti i neznanja piše u podrugljivu tonu koji se očituje već u naslovu i podnaslovu: *AEROBIK I AEROKRAVE* – Ili: treba li nazive majmuna da prenosimo na majmunski način.

Upotreba riječi aerobik dakle nesumnjivo je obilježje neznanja ili kolonijalnoga mentaliteta, sažeto: džo–intelektualštine.

Kad je ovaj članak već bio složen, Večernji je list 5. studenog 1983. donio članak Branka Vukine pod naslovom *Aerobika puni dvorane*. Novinar je u knjizi I. Klajna, *Razgovori o jeziku*, 1978., pročitao da treba *aerobika*, donio odlomak iz knjige pod naslovom *Jezični gimnastik* i u članku upotrebljava samo *aerobika*. To pokazuje da jezični savjeti ipak nisu uzaludni, pa čestitamo i I. Klajnu i B. Vukini.

(Ur.)